

Постарша плаћена у готову.

Privredno - kulturne
Matice
za Sjevernu Dalmaciju

Državno Vijeće
Sjeverna Dalmacija
Sibeniku
Шибенику
19. 1. 1931.
Isati
1931.

ГЛАС

Izlazi Četvrtkom.

Privredno - kulturne
Матице
за Сјев. Далмацију

Godišnja pretplata za našu državu 40 din., za
Ameriku 2 dolara, a za ostalo inostranstvo 80 din.
Članovi Matice dobivaju list besplatno.
Primjerak 1 din.

Шибеник, 1. Јануара 1931.
БРОЈ 89. ГОДИНА III.

Vlasnik »Privredno-kulturna Matica« za sjev. Dalmaciju
Urednik Dr. NIKOLA SUBOTIĆ
Uredništvo i uprava — Ulica Božidara Petranovića 16
Telefon br. 63. — Broj ček. računa 38.242.

Диоба опћинских добара

Како се види по писању нашег „Гласа“, у појединим случајевима покреће се питање што скорије диобе опћинског некретног имања. Оно већ постепено, али стално почиње да занима и шире кругове. И према живимо у доба организације колективног рада и концентрације снага, без бојазни да би имали такав рад, ми овдје истичемо корист, која би се постигла, кад би се у нас провела диоба опћинских добара. Нашим опћинама стављене су у дужност многе социјалне функције, које се у задње доба још и повећавају. Али свакако једна од главних брига опћина мора да се састоји у економском побољшању опћинара, које се по селима не може ни замислити, док се не повећа продукција земљишта. Продукција пак земљишта може да се повећа тек онда, када чељаде посједује довољно земље и када умије да га обрађује, како га подучава искуство, а упућује знаност. Наш тежак, односно мали посједник у сјев. Далмацији представља, да се послужимо ријечима научеца Масарика, — једну количину снаге која је господарски на први мах ситна, али социјално врло потребна и корисна. Његово богатство зависи од материјалног одржања и равнотеже у расподјели земљишта, гдје сваки поједини крај има своје различности и особине.

Намисао о подјели опћинске имовине у Далмацији не потјече из новијег доба. Она је била утврђена законом бивше Аустрије још од год. 1875, а у том смислу доцније законом дане 7. 6. 1883. године проширена је на читаву половину Морнарије (Цислитаву). У том смислу у неким покрајинама била су установљена и повјеренства за диобу заједничких и опћинских добара.

У Далмацији овај закон предусрело је подијељено мишљење. Стога и само провађање било је лагано и незнатно. Противници диобе истичали су да би тиме у брдовитим предјелима имале штете понајвише опћине, које би биле оштећене губитком пореза *шваровине*, који сачињава знатан извор прихода. Поред тога главног разлога било је и других од мање важности, као н. пр. штета, коју би благо претрпilo, када би му се ограничила паша и поједитије земље, која би тиме настала, када би сиромаш човјек добио свој дио, којим би се окористио. Присташе диобе тврдили су напротив, поглавито, да би се диобом међу опћинаре повећала знатно површина обрађене земље, а тиме умножила и продукција. Оно, што би опћинама било одузето од *шваровине*, сасвим је незнатно према порезу, који би власници морали да плаћају држави и опћинама у виду приреза. Овај би износ приреза био

куд и камо већи и кориснији опћини од *шваровине*, при чијој наплати имућнији са благом и стоком врло често успјевају да прокриумчаре са бројем глава, док сиромаш са ограниченим бројем, треба да плати тачно према броју глава које посједује. Насупрот оних, који су се жалили да би се диобом ограничила паша блага, истицало се, како би пашом на сопственом простору трава расла троструко више, него у опћинској дутини, гдје свако пасе хода и гази људска нога и благо. Отуда на опћ. пашњацима нећеш видјети шуме, у правом смислу. Ту нестаје и грана грмовитих за гориво, а немоли брста за стоку и попашу. Тамо проклијана из обрштених жила мукљава трава, несасна и слабо пробављива.

Рачунајући површину и пространство Далмације, које је израчунато прије 1918. год., јер других статистичких података за сада немамо, проистиче да на становништво од округлих 650.000 душа има простора у земљишту 1.283.000 хектара. Одбив површину, коју запремају цесте, неплодна земљишта, зграде, остало би земљишта, које се може употребити за рад 1.254.000 хект. По овим бројкама неупућено чељаде има потпуно разлога да мисли, како с толиком замашном количином земљишта, прама таквом малом броју становништва, доходак са земљишту мора бити не само довољно издана за прехрану; него још и у такој мјери обилат, да се даде извести и распродати оно, што је сувише. У ствари то је само једно привиђење или утварање, јер осим вина и нешто уља, Далмација није у стању ни приближиво да покрије себе живежним намирницама, а још мање да их извози.

Привиђење које се показује тако обилато у бројкама, а незнатно у стварности, састоји се у томе, што од свега земљишта, што се даде обрађивати, само је 267.000 хектара употребљено за обраду. Гајеви, шикаре, или мало грмље запремају 381 хиљада хектара. Преостала површинај скоро половина целокупног земљишта, од 594 хиљаде хектара сами су пашњаци. Одбив од ових пашњака приватне својине, у броју од 163 хиљада хектара, сав преостали дио површине пашњака, у износу од 46 посто читаве површине, или округло 431 хиљада хектара, власништво је опћина те сачињавају једну врло велику сопственост звану: Опћинска добра.

Од нарочите је важности по наше економске прилике сазнати и увјерити се, у којем се стању одушава ова наша општа својина, о којој смо тек нешто сременули односно пашњака. Према постојећем закону, који заштићује свачију својину, пак и оп-

штинску имовину, у погледу ове, као по неком утврђеном обичају стеченом навиком и укорјењене нарави, дух разоравања упропашћује општину својину, или је навлаш протузаконито разним измацима присваја себи. Уопће могли бисмо са гледишта културе казати, да је васпитање нашег друштва у погледу чувања опште својине отежано у толико, да се приказује разорно и неприступне материјалној култури.

Провађањем диобе опћинског земљишта нестало би оних бескорисних и дуготрајних парничења најрије између појединих опћина која код нас нијесу ријетка, а гдје се свађе и препирке често претварају у тучњава с једне и друге стране. Престале би кавге и мржње између програничних села једних

с другим. Саме опћине избавиле би се оних многобројних и тугавих тужба појединих сељана ради имања оних, који навлаш хоће да се користе опћинским посједом измичућ своје земљиште у опћинско.

Што се тиче начина подјеле земљишта, очевидно је да би се разложитом диобом по врсти и вриједности, била правична и да би се њоме показао пут економском преображају нашег села. Тиме би се повећала барем троструко продукција у привреди и у размаку кратког времена, наш човјек који има смисла за рад, претворио би оне пуне данас необрађене пашњаке, без вриједности у њиве оранице, ливаде, бујне гајеве, воћњаке пак и маслинаре.

Давило Петрановић.

Sprovođenje agrar. zakona u Primorskoj banovini

Sprovođenje agrarne reforme u našoj banovini nalazi se u pripremnj fazi. Što se tiče određivanja zemljišta koja se imaju proglasiti gradilištima ili kupalištima, općine u cijeloj banovini sakupljaju podatke, koje postepeno šalju banovinskoj upravi, a ova će imati da uputi konkretan predlog ministarstvu poljoprivrede, koje će definitivno odrediti takova zemljišta, koja su određena za gradilišta, a koja za kupališta. Prema § 48 zakona o likvidaciji agrarne reforme, zemljišta koja će biti proglašena kao gradilišta ili kupališta, biće izuzeta od općih odredaba, u toliko što će se odnosna zemljišta u vrijednosti podijeliti između vlasnika i obrađivača, u koliko se oni drukčije ne bi sporazumjeli.

U isto vrijeme sakupljaju se podaci da bi se odredile stalne cijene za pojedine razrede unutar granica predviđenih u § 14. zakona o agrarnoj reformi, koji se tiče procjene zemljišta,

a posao prikupljanja podataka vrše sreski agronomi, na svojim redovnim obilascima odnosnog sresa.

Kad se završi ova prva pripremlaza, i kad se utvrdi tačno stanje kategorija u koje spadaju zemljišta, prećiće se na daljnje izvršenje zakona.

Ministar finansija na predlog odjeljenja katastra i državnih dobara i na osnovu odredbe iz § 39 zakona o fikvidaciji agrarnih odnosa na području bivše pokrajine Dalmacije od 29. oktobra 1930. g. i § 38 naredbe broj 67.100 od 22. novembra 1930. g. o sprovođenju napred spomenutog zakona riješio je da katastarske uprave na području ranije Dalmacije, a na traženje zemljoradnika zainteresovanih na likvidaciji agrarnih odnosa po zakonu, izdaju besplatno prepise katastralnih posjedničkih listova, izvode iz posjedničkih listova i izvratke pojedinih parcela.

Једна епизода из предратног задругарства

По злу сјећању у мозак ми се добро урезао један случај из мог задругарства, па није згорег изнијети га млађим да виде каквим смо ми мукама и незгодама радили на моралном и материјалном унапређењу свога народа.

Назад 25 година са неколико првака у Книнском Пољу, после претходне припреме од 4-5 година, основао сам „Српску земљорадничку задругу“ у том селу, која дандашњи ради на добро оног драгог ми народа, што с поносом спомињем. Честити и родољубиви лист „Привредник“, који је онда излазио у Загребу, често је доносио паметне чланке и поуке нама Србима да не испуштамо из шака ни педља српске земље и да радимо на унапређењу привреде преко задругарства и ми смо онда схватили да ћемо тим боље и љепше дочекати вријеме нашег васкрса, што се збиља и остварило 1918. год., кад су бијели

орлови дошли к нама и ми се здружили с мајком Србијом. И само се зна да су аустријске власти у сваком нашем кораку, макар био и привредни, назирале велеиздају и наш покрет нијесу гледале лијепим оком.

Послије неколико мјесеци нашег задружног рада једног дана ето ти мени у посјете са далматинског намјесништва из Задра пољопривредног референта, савјетника Зотиа са још неколико чиновника да прегледају задружно пословање. Прекошљали су и прегледали што сам год имао у каси. И књиге и списе и новац, једном ријечи све, и најпослије лист по лист превртали су по књигама. Сјетио сам се чега се тиче. Мислила су господи наћи каквих велеиздајничких списа, али су ошћили покуњена носа!

Може бити да ће садашњи нараштај рећи: „онда било, сад се спомињало“, али мени је циљ да упрем

prstom bаш младим учитељима с каквим смо ми мукама и запрекама радили на подизању кредитног задругарства. Какве су горчине прождриli осим мене у оно вријеме покојни патриота Спасе Кнежевић, пок. Онегим Поповић, прото Крстаничић, учитељ Кутлача, покојни Веслин Бачко и многи други у Сјеверној Далмацији, сувишно је о том говорити! Све власти биле су нам противне, а ми смо великом љубављу и енергијом успјели и што је год био на нас већи душмански прти-

сак, наша се је воља у националном раду кријепила и снажила. А што видим сада? Националне државне власти уносе знатне суме у своје буџете за помоћ и оснивање задруга, а не видим да се код нас оне множе, па је стога жељети да на том млади учитељи приону својски и пораде, а учитељске школе да их припреме и улију им љубав за тај важни посао, па ћемо се ми стари веселити да ћемо имати у задругарству достојне замјенике.

C. C., учитељ

Podizanje našeg voćarstva

— Najrentabilnija naša poljoprivredna grana na koju treba obratiti najveću pažnju. —

Proizvodnja žitarica već nekoliko godina ne isplaćuje zemljoradniku čak ni uloženi trud i kapital. Zbog toga svi oni čija su polja bila zasijana pšenicom i kukuruzom preživljuju sada vrlo mučne dane. A što je najgore, niko ne zna dokle ovo može trajati.

Međutim, voćarstvo je od uvijek osiguravalo našoj poljskoj privredi vrlo lijepe dohotke. Naša sirova i suva šljivica, naše jabuke su već odavno poznate, cijenjene i tražene na najvažnijim evropskim tržištima. Tako, samo za posljednja tri mjeseca ove godine, u toku avgusta, septembra i oktobra izvezeno je iz naše zemlje 78.722 tone svježeg voća (bez grožđa) u vrijednosti od 211.873.806 dinara. To su vrlo lijepe svote novaca, koje su unesene u naše voćarske krajeve. Utvrđeno je da su pojedini srezovi uzeli milionske суме за svježe voće u toku ove jeseni. A neki voćari su samo za jabuke dobili više nego što im vrijedi danas zemlja koju imaju.

Stvarno, prirodni uslovi su vrlo povoljni za naprednu voćarsku proizvodnju u najvećem dijelu naše kraljevine; za proizvodnju plodova odlične kakvoće koji s uspjehom izdržavaju utakmicu u glavnim evropskim potrošačkim centrima. Međutim, ovaj dar prirode, ovo veliko preimućstvo, mi nismo do sada iskoristili u dovoljnoj mjeri.

U našoj zemlji nema dovoljno voćaka. Mi nemamo ni toliko koliko bi bilo potrebno u normalnim prilikama da se podmiri domaće potrošnje. A u interesu je zdrave ishrane našeg naroda da voće dobije što veće mjesto na trpezi svake porodice. Voće se ne smije i dalje smatrati kao jelo za djecu, kao nešto što je sasvim spo-

redno u ljudskoj ishrani, kao kakav luksuz, jer ono pored svoje hranljive vrijednosti sadrži i značajne količine izvjesnih materija (vitamina) koji imaju vrlo snažan uticaj u opšte na pravilan razvoj čovječjeg organizma.

U našim voćarskim krajevima prevladavaju i podesna mjesta i odlični položaji za najnapredniju voćnu proizvodnju. Treba ih samo iskoristiti. Nauka i praksa utvrdile su da za voćke jedino nisu dobra posna, pjeskovita, zbijena, glinasta i jako krećna zemlja, kao i ona previše vlažna i previše suva. Isto tako se i suviše plitka zemljišta ne mogu iskoristiti za voćke. Utvrđeno je takođe da se na blagim obroncima dobijaju plodovi bolje kakvoće, usljed jačeg dještva sunčane svjetlosti, dok se u ravninama dobije više, postizava se veći prinos, usljed plodnijeg tla. Uz to, južni položaji su uopšte u voćarstvu najpodesniji. Tu je sazrijevanje potpunije, te su plodovi i slađi i mirišljaviji. Ali na tim položajima postoji opasnost od poznatih proljećnih mrazeva. I istočni položaji su odlični, naročito za kruške. Ali i tu voćke mogu stradati od proljećnih mrazeva. Položaji okrenuti sjeveru mogu se iskoristiti za sadenje jabuka, šljivica i oporih odlika krušaka, i to samo u toplijim krajevima. A najmanje su podesni zapadni položaji, naročito u predjelima u kojima vlada kontinentalna klima (sa velikim mrazovima zimi i velikom toplinom ljeti). Vjetroviti položaji su takođe nepodesni. Današnje naše voćke su po kakvoći vrlo nejednake vrijednosti, čak na žalost prevladavaju sorte lošije kakvoće, koje teško nalaze prođu i na domaćem tržištu a o nekom izvozu ne može biti ni pomena. Zbog

toga se sada, prilikom obnavljanja starih i podizanja novih voćnjaka, mora otkloniti taj nedostatak.

Od sorata jabuka koje su već do sad stekle lijep glas kod stranog a i domaćeg potrošača, a pri tom lijepo uspijevaju kod nas, treba razmnožavati: budimku, tetovku, kolačarku, vaskovčicu, Baumanovu renetu, Ribstonov pening, kanadsku renetu, zlatnu englesku parmenku, francusku kožarku, lijepu boskotsku renetu, rumenu ljepocvjetku (Belle fleur), londonski pening, ontario, šampanjsku renetu i rajnski bobovec. Od krušaka prvenstveno gajiti druardonku, angulemku,

kaluderku, arapku, kleržovu, dilovu i domaću vodenjaču, pastrmku i kajzerku.

Voćke se moraju njegovati. Mora im se osigurati izobilna ishrana pogodnim đubrenjem. Moraju se štiti od napada štetočina i bolesti. Svi potrebni savjeti i tome mogu se dobiti od državnih i banskih poljoprivrednih oglednih ustanova.

Voće se kod nas ponajčešće i rđavo zbira, zbog čega mnogo strada. Najzad, i trgovina sa voćem kod nas nije još dovoljno organizovana. Na sortiranje i pakovanje mora se obratiti najozbiljnija pažnja. Iz „Politike“

Odgajivanje naše živine

U dva članka iznijeli smo već kako g. Bajkov, upravnik uglednog odgajivačstva živine Dvora Nj. V. Kralja, zamišlja svoj plan za uspješno gajenje živine na selu. Sada ćemo iznijeti kako g. Bajkov zamišlja izvođenje svoga plana.

Uzmimo, na primjer, selo ili varošicu u kojoj ima 500 gazdinstva. Takvih sela ima dosta u Jugoslaviji. Svaki domaćin može da bude član živinarske zadruge i sigurno od njih bi se našlo 50 koji bi htjeli uzimati iz zadruge plemenitu živinu i zato unijeli veći ulog. A svi ostali članovi bili bi članovi udioničari. Ma da dobro selekcionisane kokoške mogu sigurno da snesu prosječno po 200 jaja u toku godine, uzimajući za normu samo 134 i pretpostavljajući da će na selu biti samo 50 zadrugara koji žele da drže po 20 plemenitih kokošaka za dobijanje astalskih jaja, zamjenjujući ih svake godine novima, potrebno je za ovo snabdjevanje hiljadu kokošaka. U tu svrhu potrebno je svake godine metnuti u inkubator 4000 komada jaja vršeći izleganje u periodu februar-april. Takvo bi se izleganje moglo vršiti dva puta. Zbog toga je bolje imati nekoliko manjih inkubatora nego jedan veliki. Najbolji su od 500 jaja te bi na taj način trebalo imati samo 4 inkubatora.

Jaja bi mogla dati zajedno dobro selekcionisano uzgojno jato. Organizovati rad trebalo bi na ovaj način:

Prve godine mogao bi se nabaviti jedan inkubator i jedna vještačka kvočka, a sljedeće dvije godine još tri inkubatora i dvije vještačke kvočke. Naravno, zgrade za inkubatore i kvočke treba već od početka zidati imajući u vidu njihov pun broj da se poslije ne bi moralo dozidivati.

U prvoj godini, pretpostavimo 1931. zadruga će nabaviti 400 jaja u najsigurnijem uzgojnom dobru. Od njih će dobiti 100 dobrih kokica i 140 komada živine za meso, pretpostavljajući da će samo 60% jaja biti oplodeno.

Od ovih 100 kokica može se dobiti u januaru i februaru oko 1600 dobrih jaja. Od njih će se izleći 400 dobrih ranih kokica i 560 grla za meso. Od ovih 400 kokica već proljećem 1932 godine 130 mogu se prodati zadrugarima, a ostalih 270 će ostati u zajedničkom jatu. Osim 1600 jaja za priplod zadruga će u 1932. imati još 10.900 astalskih jaja. Jeseni 1932. godine od 100 kokošaka koje su bile u jatu uzeće se 50 za uzgoj, a ostalih 50 prodaće se kao živina za meso. U sljedećoj 1933 godini zadruga od 270 kokošaka dobiće u januaru i februaru 4000 za priplod od kojih će izleći 1600 kokica koje će biti date zadrugarima, a ostalih 1400 izlegnutih grla biće astalska živina. Osim toga 270 kokošaka zadržnog jata će snijeti 29.800 astalskih jaja, poslije čega će biti prodati kao astalska živina. Od onih 50 kokošaka koje je zadruga odabrala za uzgoj 1932. godine ona će početi sabirati jaja za priplod kada kokoške budu dvije godine stare, to jest u januaru-martu 1933. Sa izleganjem iz ovih jaja ne treba se žuriti, pošto su izleženi pilići namjeni ne za nošenje već za uzgoj i od njih se ne traži rano nošenje. Zbog toga jaja od ovih 50 kokošaka će se izlegati do 25. marta 1932 i zadruga će biti u stanju da kupi 1080 jaja. Od ovih će se izleći (25%) 270 kokica i 378 komada živine za meso. Osim toga 50 uzgojenih kokošaka će snijeti još 3920 astalskih jaja.

Bitke u slivu Zrmanje 1809 godine

II.

Poslije izvedene koncentracije, austrijska vojska, 20 aprila 1809, ostavi Gračac. U noći između 26 i 27 aprila pređe dalmatinsku granicu u tri kolone. General Stojčević na čelu centralnoga i glavnog dijela vojske zauze Privić i zaposjede kameni most na okuci Zrmanje kod Kravljeg Broda — kao ključ čitave pozicije. Lijevo krilo pod komandom kapetana Gerstorfa, pojačano dalmatinskom dobrovoljačkom legijom koju su vodili Marko Vučemilović-Barzilo i pop Vojnović, iz Drenovca provali preko Strmice i Golubića u Kninsku i Cetinsku Krajinu. Francuski garnizon u Vrlici sastojao se od jednog bataljona pandura i od nekoliko francuskih vojnika sa osam oficira. Na glas o približavanju austrijske vojske jedan dio pandura pređe otvoreno na stranu Austrijanaca

i opljačka državnu kasu, a drugi ostavi francuske oficire i vojnike u neprijateljskim rukama i ode u Drniš da pobuni tamošnje pandure. Tako Gerstorf zauze Vrliku, 28 aprila. Međutim i desno krilo austrijske vojske spusti se kroz velebitske klance na dalmatinsko zemljište. Major Šljivarić uđe u Obrovac, kapetan Nović u Ervenik i Žegar, a kapetan Boršić u Starigrad pod Velebitom. Na taj način, skoro bez otpora, austrijske čete zauzeše obje obale rijeke Zrmanje, od Kravljeg Broda do mora. Malo za tim austrijski odredi zaposjede Kaštel Venier i u nekoliko mahova izbiše čak do Islama.

Da osigura ugrožene komunikacije sa Zadrom i naročito da privuče što više neprijateljskih snaga na tu stranu, general Marmont uputi na austrijsko desno krilo Soyev-ovu brigadu, a malo zatim mače i cijelu vojsku s namjerom da udari na Kravlji Brod. Soyevova brigada imala je još i taj cilj, da očisti lijevu obalu Zrmanje od

neprijatelja i stoga jakim odredima napade njegove čete u Obrovcu i Žegar, ali bez uspjeha. Šta više, Austrijanci u tim borbama zarobiše cijelu četu francuskih vojnika, četiri viša oficira i komandanta bataljona Jardeta. Desno krilo svoje vojske Marmont uputi preko Roškog slapa prema Milekinoj Glavici da zapriječi eventualno napredovanje lijevog austrijskog krila iz Vrlike, a centar prema selima Radučiću i Padenama. Manevrisanje francuske vojske bilo je tako brzo i vješto, da su Austrijanci tek u zadnji čas prozreli Marmontov plan. Stoga Stojčević brže bolje prikupi sve raspoložive čete i rasporedi ih na poziciji kod Kravljeg Broda i Privića.

U zoru 30 aprila francuske prestraže otvoriše vatru na Austrijance oko kamenog mosta. Ubrzo se razvi žestoka bitka s promjenjivom srećom za obje strane. Napad je često zamjenjivao protunapad s bajunetama. U isti mah penjale su se čete Soyev-ove brigade uz obronke Debelog Br-

da i žurile da zauzmu zaselak Bender na podnožju Kite, koji su branile tek tri kompanije austrijske vojske. Marmont je računao na to kretanje Soyev-ove brigade; ako ta vojska uspije, Francuzi će biti gospodari mosta, Austrijanci će morati napustiti svoju poziciju koju tako žestoko brane; ne uzmaknu li, onda će im poraz biti potpun. Nu general Stojčević prozre Marmontovu namjeru i blagovremeno uputi četu najboljih vojnika prema Benderu, da s boka napane Francuze. Ta četa pojavila se u zgodan čas na humkama Velike Strane i u dvije kolone s bajunetama navali žestoko na francuske čete i prisili ih na uzmak. Po zapovijedi generala Soyev-a, koji i sam zadobi ranu u toj borbi, Francuzi se zaustaviše na istim pozicijama kod Debelog Brda odakle su i otpočeli operacije. Sve daljnje žestoke navale Austrijanaca nisu mogle da ih otale maknu. Međutim nastupi silna mećava, poledica, snijeg, bura i kiša; to prekinu ratne operaci-

Takvim radem će se ići i dalje. Svake godine zadruga će davati zadržarima 1000 kokica zamjenjujući sve kokoške koje su završile prvu sezonu nošenja. Osim toga zadruga će svake godine prodavati 33 720 astalskih jaja, 1778 astalskog podmlatka i 270 kokošaka i imaće uvijek 50 kokošaka za uzgoj mjenjajući ih svake dvije godine*.

G. Bajkov računa da ukupni rashodi ovakve zadruge mogu iznijeti 46.500 dinara, a prihodi 80.760 dinara, što će reći da se predviđa prihod od 34.260 dinara ili 33 po sto od uložnog kapitala.

Stočarske zadruge

Za uspješno izvođenje odgajivačkog posla u predjelima gdje preovlađuju mala seoska imanja ispod deset hektara obično stočar sam nije u mogućnosti da drži dovoljno priplodnog materijala. Kako držanje bikova i pastuva, pa i drugih muških grla sitne stoke, zahtijeva veće izdatke, pribjegava se u naprednom stočarstvu osnivanju stočarskih zadruga.

Najobičniji i najprostiji njihov obim sastoji se u zajedničkoj nabavi muškog priplodnog grla. U drugom redu stočarske zadruge voće računa o porijeklu pojedinih grla tako da je uvijek moguće odabrati ono što je najbolje.

Treba napomenuti da je stočarstvo u Švajcarskoj dostiglo svoju sadašnju visinu jedino pomoću svojih stočarskih zadruga. Nema razloga da i naši napredni stočari ne pođu za Švajcarcima.

M. P.

Proizvodnja ranog povrća i rasada

Svi poljoprivrednici znaju da su cijene povrća s proljeća visoke, te s toga treba da se potruže, da povrće proizvedu što je moguće ranije. Ovo je naročito važno za one poljoprivrednike, koji imaju malo zemlje i koji stanuju u blizini varoši. Pored toga da bi se moglo povrće dobiti i u toku ljeta što ranije, potrebno je proizvesti rasad od povrća, koji će stići za rasadivanje povrća na otvorenom polju, čim to vrijeme dozvoli. Ali proizvodnja ranog povrća i rasada nije moguća na otvorenom polju, u ljet hladnoće, već su za to potrebne naročite instalacije. Najprostije instalacije za proizvodnju ranog povrća i rasada, koje može svaki poljoprivrednik sam napraviti, jesu tople lijehe (gređice).

je. U toj prvotnoj bitci pretrpješe i Francuzi i Austrijanci osjetljive i skoro podjednake gubitke u mrtvima, ranjenim i zarobljenim koji su iznosili po nekoliko stotina na svakoj strani. Niti Francuzi uspiješe da istisnu Austrijance iz sliva Zrmanje, niti Austrijanci potukoše Francuze.

Još istog dana 30 aprila u večer, Marmont je doznao da je italijansku vojsku vicekralja Eugenijsa kod Sacile pobijedio nadvojvoda Ivan, zapovjednik južne austrijske vojske. Time je Marmont izgubio nadu da bi se, i u slučaju pobjede nad neprijateljem, mogao progurati preko Hrvatske i sjediti s Italijanskom vojskom. Stoga je odredio da odmah prekine ratovanje i da sačeka povoljnije prilike. 1. maja francuska vojska se povuče s bojišta u četiri kolone: jedna prema Kninu i Drnišu a ostale tri preko Radučića i Kistanja u Ostrovicu, odakle opet jedna ode u Zadar, a druga u Skradin. Na taj način francuske čete raspoređiše se na liniji Zadar, Zemunik, Ben-

kovac, Ostrovica, Bribir, Skradin. Austrijanci takođe povukoše prednje čete i ostaše na svojim pozicijama u slivu Zrmanje. Oni su se nalazili u vrlo nepovoljnim prilikama. Još od početka rata bili su slabo snabdjeveni naročito u životnim namirnicama. Oskudica im se povećala, kada su dobili pojačanja u „Landwehr-u“, jer te nove čete nijesu imale ni hrane, ni odjeće, ni obuće. 30 aprila snijeg je zatrpao sve velebitske klance i prolaze, a kola s hranom iz Gospića mogla su se jedva kretati naprijed radi rdava vremena. Zbog svega toga Austrijanci nemilo operuše Bukovicu, dio Kotara, Kninsku i Cetinjsku Krajinu. Oni oduzeše narodu i ono stoke i hrane što su mu Francuzi dotle bili ostavili. U to teško vrijeme dosta postradaše i naši manastiri Krka i Krupa. Na mnogim mjestima, osobito po Bukovici obje vojske još isjekoše i velike komplekse šume (na pr. u Laškovici).

(Svršće se)

M. Ležaić.

Zakon o zdravstvenim zadrugama

Pokret zdravstvenog zadržarstva kod nas se širi. O tome nam svjedoči prošlogodišnje podizanje mnogih zadržarskih zdravstvenih ustanova po našim selima.

Naše zdravstveno zadržarstvo ima širok program. Zadržarska i zdravstvena propaganda su osnova za uspjeh i širenje zdravstvenog zadržarstva, na čelu s uspjehom radi Savez zdravstvenih zadruga putem javnih predavanja, za koja su iskorišćavane prilike na svakoj manifestaciji i svečanosti u selu.

Pored podizanja i čuvanja narodnog zdravlja radi se u pokretu zdravstvenog zadržarstva na asanaciji sela uopšte. Taj rad je počeo u okolini sela Slavkoviće i sada je proširen na području desetina zdravstvenih zadržara. Podizanjem modernih betonskih dubrišta, stočnih staja, vodovoda, javnih česama i tako dalje upotpunjava se zadatak zdravstvenih zadržara. Ovaj rad biće produžen dočim na kuće za stanovanje zadržara i na poljoprivredne zgrade.

Zdravstveno zadržarstvo je pokušaj za podizanje našeg sela. Ne može se poreći da je pokušaj uspio. Zato postoji opravdana nada da će se pokret i proširiti. Pored moralne pomoći zdravstveno zadržarstvo uživa i stalnu materijalnu pomoć od Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, koje svake godine unosi u svoj budžet 450.000 dinara za Savez zdravstvenih zadržara. Ono daje i lijekove zadržarima u vrednosti oko 300.000 dinara. I toj pomoći ima se zahvaliti, što je zdravstveno zadržarstvo u početku postiglo dobre rezultate.

Za ovakav rad Savezu zdravstvenih zadržara bilo je potrebno ovlaštenje i ono mu je dato donošenjem zakona o zdravstvenim zadrugama, koji je Nj. V. Kralj potpisao.

Po ovom zakonu zdravstvene zadruge osnivaju se radi unapređenja narodnog zdravlja i one mogu osnivati, graditi i uređivati zdravstvene ustanove, postavljati zadržarske ljekare, sestre, pomoćnice, babice i drugo potrebno stručno osoblje. Preko zadržarskih ljekara i ustanova mogu liječiti besplatno ili pod posebnim uslovima svoje članove, osnivati i držati zadržarske apoteke, zatim preduzimati radove na asanacijama u mjestima i na području gdje postoje.

Apoteke zdravstvenih zadržara smatraju se priručnim i po jednoj odredbi zakona o apotekama zadruge nisu mogle držati priručne apoteke, ako se u mjestu osnuje javna apoteka. Sada je to zamijenjeno. Po zakonu o zdravstvenim zadrugama ako u mjestu zdravstvene apoteke postoji javna apoteka, tada priručna apoteka zdravstvene zadruge može izdavati lijekove samo članovima zadruge.

Zdravstvenim zadrugama mogu se odobravati beskatnati zajmovi prema odredbama i pod uslovima propisanim zakonom o pomoći za asanaciju sela.

Zatim se u zakonu predviđa nadležnost Saveza zdravstvenih zadržara, čije je sjedište u Beogradu. Nadzor nad Savezom vodi ministar socijalne politike i narodnog zdravlja, a neposredni nadzor nad radom zdravstvenih zadržara vrše banske uprave preko svojih stručnih organa.

Savez prima stalnu državnu pomoć, koja se unosi u budžet Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja.

U članu koji govori o zabrani rada zadržarskih ustanovljen je da će se taj

rad zabraniti, ako nadzorni organ iputva utvrde, da je njezin rad protivu zakonu o zdravstvenim zadrugama a Odluke o ovome donosi ban.

Uputstva i objašnjenje za izvršenje ovog zakona, propisane pravilnicama ministar socijalne politike i narodnog zdravlja po saslušanju Glavnog sanitetskog savjeta.

O poljskim miševima

O poljskim miševima često se piše i govori, ali im to ni najmanje ne smeta da iz godine u godinu nanose sve veće štete, naročito u plodnim ravninama sjevernoga dijela naše države. Pa i ove godine, ne bude li samo dosta kiše s jeseni, izgubićemo sve ozime usjeve u mnogim krajevima, a ostane li i zima suva, zaraženim krajevima prijeti čitava katastrofa, jer su njih, a naročito lucerišta, prosto izrivena od mišjih rupa, i već sada je muhar na mnogim mjestima od njih uništen.

Blage i suve zime, i uopšte sušne godine, kao što su ove posljednje, neobično su povoljne za množenje štetočina, dok su im kiše i magle vrlo nepovoljne, jer proizazivaju u njih razne bolesti, poglavito jednu vrstu mišjeg tifusa.

Poljski miševi se neobično brzo množe i nekoliko parova, koji mogu proći neopaženi, dovoljni su da zaraze čitavu njivu, pošto se od svakog, u toku godine, izleže do 360 pa i do 500 potomaka. A o šteti koju miševi nanose nije potrebno ni govoriti, kada se zna da samo jedan miš uništi u toku godine do 20 i po kilograma pšenice, ili oko 11 kila zelene hrane.

Protiv miševa preporučuju se razna sredstva, ali uvijek ili su u pitanju opasni otrovi, koje pojedinci ne mogu nabaviti, ili su sredstva od slabe koristi.

Inače česta obrada zaražene zemlje daje vrlo dobre rezultate. Naročito je važno jesenje oranje, jer su tada miševi u grupama, u svojim gnijezdima, i naoružani brezovim metlama, a uzimajući i pse u pomoć, veliki dio od njih možemo potući. Pri svemu tom ostaju miševi čija se gnijezda nalaze iverom njiva, sa strane jendeka itd., na mjestima koja se ne obrađuju; i oni su dovoljni da nanovo zaraze njive. Ove miševe moramo potrovati, i u krajevima oko Velikog Bečkereka, prema pričanju poljoprivrednog referenta, postignuti su dobri rezultati pri trovanju miševa, sa tijestom napravljenim od zaslađenog brašna i uranije zelenila. Ovaj lako izvodljiv način suzbijanja trebalo bi što prije ispitati i primjeniti ga svuda, da bi se spasili opasnosti koja nam prijeti.

Često se govori o uništavanju poljskih miševa, pomoću bacila naročito mišjeg tifusa, ali sličan posao morao bi se povjeriti naročitoj laboratoriji i stručnom ljudstvu, kao što je slučaj u drugim zemljama. P. V.

Cvjetanje voćaka

U pojedinim voćarskim krajevima, usljed toplote u ovom mjesecu počelo je listanje i cvjetanje raznih voćaka. Ovo nije uzelo širih razmjera, već sa voćke na voćku, a obično kod šljivice i bajama.

Ovo je jedna vremenska nepogoda protivu koje se poljoprivrednici ne mogu sa uspjehom boriti, te je beskorisno ma šta preduzimati, a izvjesne preduzete mjere mogu čak naškoditi.

Ova rana vegetacija je češća kod mladih voćaka, na lakšim zemljama u južnim položajima, a vidjeće se i izvan ovih.

